

Maritta Pohls

13.01.2014

Mikä saa yhdistyksen elämään?

Likimain kaikkien suomalaisten naisjärjestöjen jäsenmäärän trendi on vähenevä. Jos jäsenmäärä ei vähene, niin ainakaan minkään yhdistyksen kasvu ei ole merkittävää. Suomen Akateemisten Naisten Liiton jäsenyhdistysten määrä on ollut enimmillään 35. Nykyisin yhdistyksiä on 20. Jäsenmäärä on 2014 noin 1 000, kun se on enimmillään ollut lähes 2 500.

Kun ryhdyin kirjoittamaan SANL:n historiaa, toimeksiantooni kuului sen selvittäminen, onko akateemisten naisten liitolla tulevaisuutta. Tässä puheenvuorossa kerron tutkimukseni tuloksista. Voin jo nyt paljastaa, että viihtyvyys omassa pienessä piirissä ei kannata kovin pitkälle. Naisjärjestöjen elämä vahvistuu ja jatkuu tekemällä ja näkymällä.

Yhdistystoiminnan ydin on oma verkosto.

Yhdistystoiminnan alkuvaiheissa erityisesti naimattomat naiset löysivät yhdistyksistä ja seuroista oman yhteisönsä. Esimerkiksi professori Aira Kemiläinen kertoo liittyneensä Jyväskylän Akateemisiin Naisiin päästäkseen mukaan sosiaaliseen kanssakäymiseen, ”sillä perheetöntä naista ei tuolloin kutsuttu juuri mihinkään”. Nykyisin yhdistykseen liittymisen syyt ovat periaatteessa samat: halutaan olla yhdessä, luoda uusia ystävyys-suhteita ja tutustua uusiin, eri aloilla toimiviin ihmisiin. Lisäksi täytyy olla tunne MEISTÄ.

Mitä yhdistyksissä tehdään?

Suomen Akateemisten Naisten Liitto on satavuotisen toimintansa aikana järjestänyt runsaat 10 000 tilaisuutta. Akateemisissa naisissa, kuten muissakin yhdistyksissä toiminnan ytimen muodostavat jäsenillat, joissa kuullaan esitelmiä erilaisista asioista. Aikana, jolloin median tarjonta oli suppeampaa kuin nykyisin, yhdistysten tilaisuudet olivat ikään kuin jatkokoulutuspaikkoja, joissa voitiin päivittää ja laajentaa omaa osaamista. Yhdistysten toimijat myös välittivät kokouksissa tietoa omista ammatillisista tai yhteiskuntapoliittisista tavoitteistaan ja loivat siten pohjaa ajamilleen asioille. Esimerkiksi vaikkapa tieto äitiyshuollon tärkeydestä levisi yhdistysten kautta.

Vuosien kuluessa retket sekä teatteri-, konsertti tai

näyttelyvierailut ovat tulleet merkittäväksi osaksi useiden naisyhdistysten toimintaa.

Paitsi seuraa ja mielenkiintoista ohjelmaa yhdistyksissä toimiminen merkitsi yhteiskunnallisen vastuun kantamista ja ajan käyttämistä tärkeiden asioiden edistämiseen. ”Minun sukupolvessani akateemisuus koettiin etuoikeutena ja samalla velvoitteena osallistua yhteisiin rientoihin”, kertoi Jyväskylän Akateemisten Naisten pitkäaikainen puheenjohtaja, teologian tohtori Eira Paunu.

Yhdistykset keräsivät varoja kummiperheille tai vaatteita ”puutteenalaisille”. Tämänlaista toimintaa edustaa nykyisin Luetaan yhdessä -verkosto.

Eryityisesti vanhemman polven naiset antoivat niin suuren arvon koulutukselleen, että halusivat kannustaa nuoria naisia opintoihin. Monet yhdistykset jatkavat nuorten naisten tukemista omilla apurahoillaan.

Lisäksi yhdistykset ovat ajaneet tärkeinä pitämiään asioita. Akateemisten naisten yhdistyksistä turkulaiset hankkivat kaupunkiin sairaalan, porilaiset koulun, lappeenrantalaiset kaupungintaloon konserttisalin ja kajaanilaiset kesäyliopiston.

Suomalaisen hyvinvointivaltion sosiaalipolitiikka ja naisten aseman parantaminen ovat pitkälti naisjärjestöjen työn tulosta. Yhdistystoiminta on kuulunut demokraattisen yhteiskunnan kokonaisuuteen sijoittuen julkishallinnon päätöksenteon ja ihmisen välissä. Järjestöjen kautta on oltu yhteydessä ihmisten elämään, kuultu ajatuksia ja muotoiltu niistä toimintamalleja, usein kansainvälistä taustaa vasten. Järjestöissä on opittu yhteiskunnallisiksi toimijoiksi ja vaikuttajiksi. Kun yhdistykset muodostavat valtakunnallisen liiton, keskusliitto voi muotoilla kannanottoja yhteiskunnallisista epäkohdista tai valmisteilla olleesta lainsäädännöstä. Se on toki mahdollista myös paikallisissa yhdistyksissä ja usein paljon tehokkaampana. Kunnissa voidaan tehdä lähipolitiikkaa!

Tukea ja malleja maailmalta

Kansainvälinen verkostoituminen oli erityisesti SANL:n alkuvuosikymmeninä hyvin tärkeää. Suomen itsenäisyyden alkuvuosina akateemisten naisten liitto merkitsi ”ikkunaa uuteen maailmaan”. Toisen maailmansodan jälkeen taas matkustettiin Tukholman kokoukseen jännittyneenä kuulemaan, hyväksyttäisiinkö saksalaisten rinnalla sotineet suomalaiset edelleen läntisten maiden yhteisöön. Tukholmassa suomalaiset otettiin avosylin vastaan. ”Tuntui varmasti kaikista, kuin olisi

päästy hengittämään avannosta”, kuvasi Alli Wiherheimo.

Kansainvälinen vuorovaikutus ja vertaistuki – tieto tutkimusta tekevästä naisista ja heidän tutkimuksistaan sekä naisten asemaa ja koko yhteiskuntaa koskevista kysymyksistä – olivat suomalaisille yliopistonaisille tärkeitä. Suurten tiedenaisten kohtaaminen konferensseissa ja heidän vierailunsa Suomessa lisäsivät innostusta omaan tutkimus- tai muuhun työhön ja toisten naisten kannustamiseen.

Nykyisin mietimme, mitä kansainvälinen yhteistyö voi meille suomalaisille antaa, mutta olisiko aika antaa takaisin!

Rakenteet kantavat

Karismaattinen ja laajat verkostot omaava puheenjohtaja on yhdistykselle aina suuri siunaus. Pelkkä upea persoona ei kuitenkaan riitä yhdistystoiminnan pitkäkestoiseen menestykseen. Jos hyvä rouvaonni katkeaa, toiminta alkaa laantua puheenjohtajan jättäessä tehtävän, jos ei löydykään yhtä vetovoimaista tähteä.

Kestävän toiminnan salaisuus on perusrakenne, joka kantaa yhdistyksen vaihtelevien aikojen läpi.

Liittotason yhteistoimintaan kuuluu

- yhdistysten osallistuminen keskushallintoon
- yhdistysten osallistuminen sisällölliseen yhteistyöhön
- yhdistysten osallistuminen kansalliseen seminaaritoimintaan
- yhdistystoiminnan keskinäisen tiedonvaihdon toteutuminen

Keskushallituksessa toimiva jäsen saa mahdollisuuden pohtia toimintaa laajemmasta näkökulmasta. Tämän hän tuo omaan yhdistykseensä. Tieto kulkee myös päinvastoin. Yhdistys saa hallitusedustuksen kautta ajatuksiaan ja toiveitaan Liiton toimintaan. Sisällöllistä yhteistyötä ovat myös aloitteiden tekeminen, seminaareihin osallistuminen ja niiden järjestäminen sekä jäsenlehden toimittaminen ja siihen aktiivisesti kirjoittaminen. Vuosikokouksen järjestäminen mainitaan yhdistysten historiikeissa tärkeänä tapahtumana ja yhdistykset saavat ennen ja jälkeen oman vuosikokousvuoden uusia jäseniä. Myös yhteistyö muiden järjestöjen kanssa pitää yhdistyksen elinvoimaisena.

Naisjärjestöjen roolin muuttuminen

Suomalaiset naisyhdistykset keskittyivät 1960-luvulle saakka ensisijaisesti naisen aseman parantamiseen. Akateemisten

naisten liitto kiinnittyi vahvasti varhaiseen naisliikkeeseen korostamalla koulutuksen merkitystä naisten vapautumiselle sekä naisten oikeutta toimia koulutustaan vastaavissa ammateissa ja vaikuttaa yhteiskunnan kehittämiseen.

Liiton ja yhdistysten johtohahmoiksi valittiin esikuvallisia ensimmäisiä: sisällissodan valkoisen puolen naissankari, tohtori Jenny af Forselles, ensimmäinen lääketieteen naisprofessori Laimi Leidenius, ensimmäinen laajalevikkisen lehden päätoimittaja Alli Wiherheimo, ensimmäinen tutkimuksen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja äitiyden yhdistänyt Elsa Enäjärvi-Haavio, ensimmäinen oikeustieteen professori Inkeri Anttila ja ensimmäinen arvostettu teknillisten tieteiden tutkija Aili Nurminen antoivat mallia naisten mahdollisuudesta edetä yhteiskunnassa.

Liitto oli 1960-luvulle saakka naiskeskustelun harjalla. Sen piirissä keskusteltiin koulutettujen naisten heikosta asemasta työmarkkinoilla, naisiin kohdistuvista ennakkoluuloista ja kotiäitien työhön paluusta sekä edistettiin naisten tutkimusten tukemista. Samalla tavoin vaikkapa Liike- ja virkanaisten kansallisliitto nosti esille naisten oikeutta työhön kodin ulkopuolella, periaatetta ”sama palkka samasta työstä”, antoi koulutusta talouden ja johtamisen kysymyksissä, vaati erillisverotusta, eläkejärjestelmien uudistamista. Naispappeuden toteuttaminen oli useiden naisjärjestöjen agendalla. YK:n alajärjestöille tehtävät selvitykset olivat vapaaehtoisorganisaatioille työläitä, mutta toivat naisasian vahvasti kaikkien raporteja antavien järjestöjen agendalle.

1960- ja 1970-lukujen vaihteessa uusi sukupolvi otti naiskeskustelun haltuunsa ja perinteiset naisjärjestöt leimautuivat vanhanaikaisiksi. Tasa-arvoasiat kiinnittyivät valtion hallintoon ja vastuu hyvinvointipalveluista siirtyi yhteiskunnalle lukuisten lainsäädännön uudistusten kautta. Naisten asemaa käsittelevän komitean mietinnössä (1970) todettiin, että monet naisjärjestöjen ”perinnäiset tavoitteet ovat toteutuneet, niiden tehtävät ovat suureksi osaksi siirtyneet yhteiskunnan eri laitoksille parantuneen sosiaaliturvan ja kehittyneen koululaitoksen mukana; tasa-arvoisuuden edistämässä taas poliittiset puolueet ja ammattiyhdistysliike ovat nousseet avainasemaan. Naisjärjestöjen aktiivinen tehtäväkenttä on supistunut.” Naisjärjestöt ovat muuttuneet jäsenten keskinäisiksi yhdessäolojärjestöiksi, joiden hieman itsetarkoituksellinen toiminta keskittyy jäsenten viihdyttämiseen.”

Murros merkitsi naisjärjestöjen yhteiskuntapoliittisen roolin kyseenalaistamista. Vanhat lähtökohdat, naisten

kouluttautuminen ja työssäkäynti, alkoivat olla itsestäänselvyyksiä. Nais erityisyys ja siihen perustuva naisen vastuu yhteiskunnallisesta kehityksestä näyttäytyi vanhanaikaisena. Vanhat järjestöt löysivät kuitenkin varsin pian mielekkään tehtäväkentän kahden Naisjärjestöjen Keskusliiton puheenjohtajana toimineen naisen ajattelun kautta. Toinen heistä oli Marjatta Väänänen, jonka näky oli naisten aktivoiminen poliittiseen osallistumiseen. Toinen ehkä vielä vahvempi vaikuttaja oli Helvi Sipilä, joka innosti suomalaisia järjestöjä osallistumaan maailman naisten tilanteen parantamiseen. Molempien vaikutus suomalaiseen naisjärjestökenttään oli hyvin merkittävä.

1980-luku oli naisjärjestöjen jäsenistön kasvamisen aikaa. Siihen vaikuttivat Marjatta Väänänen ja Helvi Sipilän esille nostamat uudet teemat ja toimintamallit sekä aktiivinen keskinäinen yhteistyö. Akateemisten naiset lisäksi tämä näky esimerkiksi zontissa ja liike- ja virkanaisissa. SANL oli puheenjohtajansa Marjatta Koskijoen johdolla erittäin aktiivisesti yhteydessä Naisjärjestöjen Keskusliittoon ja sisarjärjestöihin. Tekemisen, näkymisen ja yhteistyön ansiosta Liiton jäsenmäärä oli 1980-luvun lopussa suurimmillaan.

Tärkeintä on tekeminen ja näkyminen

Pelkästään jäseniä sivistävä ja viihdyttävä yhteistoiminta ei pitkän päälle riitä pitämään toimintaa yllä. Tarvitaan joku konkreettinen kohde, joka puhuttelee tässä ajassa eläviä ihmisiä. Tekeminen ja yhdessä jaettu päämäärä ovat yhdistystoiminnan taikasana. Niiden kautta yhdistykset saavat uusia jäseniä. Pieni oma viihtyvyys houkuttaa vain omaan piiriin kuuluvia ja mahdollisesti muutamaa tuttavaa tuttavaa. Muuthan eivät saa asiasta edes kuulla.

Lotta Svärd -järjestö, joka oli Suomen ja maailman suurin naisjärjestö, velvoitti jäsenensä osallistumaan aktiivisesti osastojen kokouksiin ja työskentelemään vuosittain tietyn tuntimäärän järjestön hyväksi. Tästä huolimatta, tai nimenomaan tämän vuoksi, siihen liittyi jatkuvasti uusia jäseniä. Lottia oli jo viisi vuotta järjestön perustamisen jälkeen enemmän kuin marttoja, vaikka Marttaliitto oli perustettu aikaisemmin. Sotilaskotiliitossa, joka on tekemisjärjestö, taas työskentelee nykyisin noin 6 000 sotilaskotisisarta.

On syytä miettiä

Miksi jäsen liittyisi meidän yhdistyksemme? Mikä on se tunne MEISTÄ, joka meitä yhdistää? Keitä jää tämän tunteen ulkopuolelle?

Mitä meidän yhdistyksessämme tehdään? Kun kuulemme
esitelmiä, miten siirrämme tiedon eteenpäin?
Miten me autamme ja ketä?
Miten luomme yhteyden nuoreen polveen, miten tuemme heitä?
Miten me vaikutamme yhteiskuntaan?
Miten luomme yhteyden poliittisiin päättäjiin?
Haluammeko tehdä kansanvälistä yhteistyötä? Kenen kanssa?
Missä puitteissa?

Onko meillä jotain annettavaa?